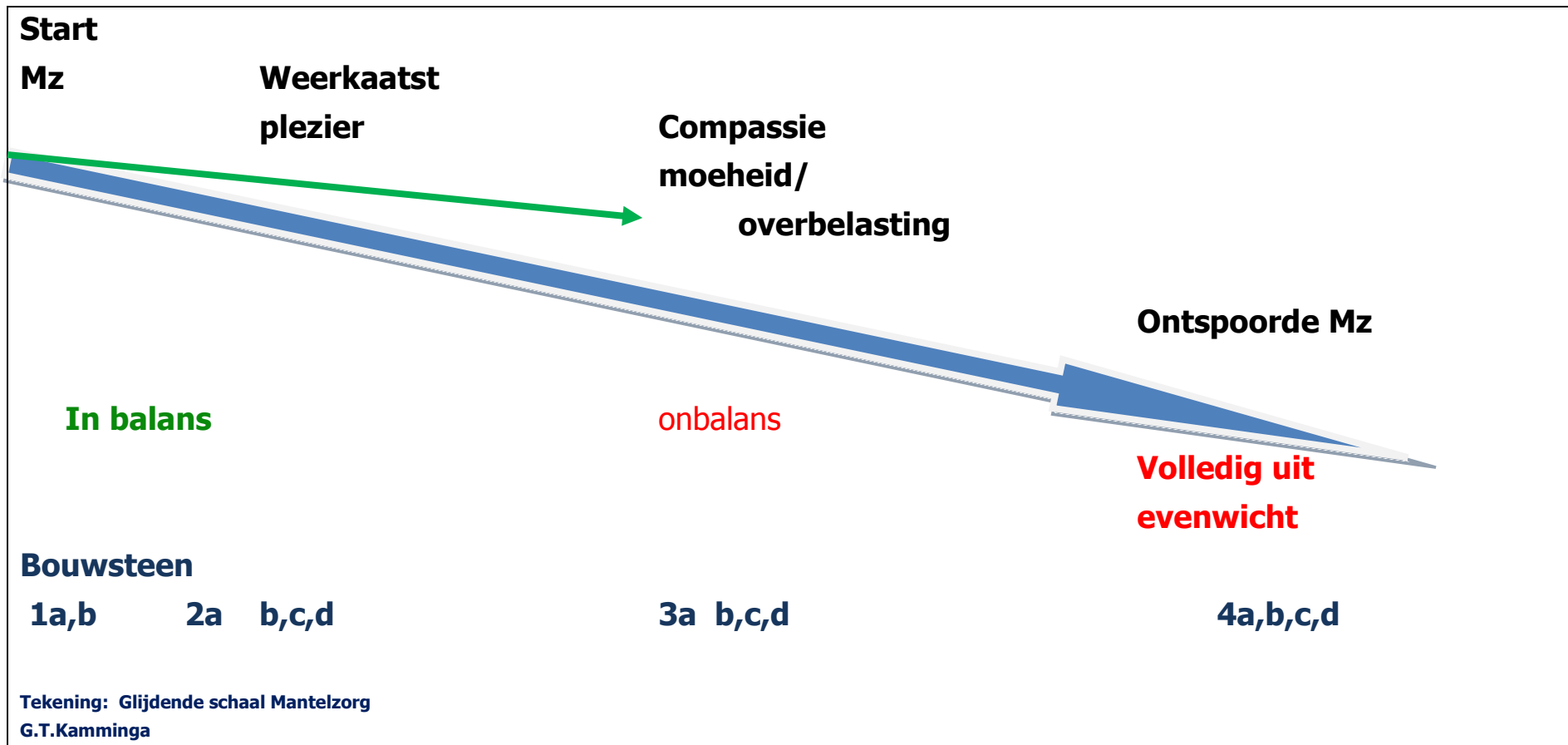


# Bouwstenen Ketenzorg Mantelzorg Flevoland



## Bouwstenen ketenzorg Mantelzorg Flevoland:

Dit model past in iedere ketenzorg rond ziekten zoals bijvoorbeeld die van dementie. De fasen staan niet op zichzelf, ze vloeien in elkaar over. Essentieel is: beiden gaan het 'ziektetraject' in. De vraag is hoe zorgvragers én mantelzorgers in beeld blijven.

## **Fase 1. Begin van de mantelzorg**

### **Doel: Geef informatie over ziekte, verloop en gevolgen.**

In het begin worden zorgvrager en mantelzorger overvallen door de ziekte/het ziekteproces. Die onrustige fase moet zo snel mogelijk in balans worden gebracht om te voorkomen dat deze langdurig in onbalans raakt.

### **Bouwstenen voor fase 1:**

- a. Informatie geven en/of de weg wijzen naar informatie over ziekte en mantelzorg.
- b. Cursus: "Hoe ga je om met de ziekte ... en de zieke?"

## **Fase 2. Weerkaatst plezier**

### **Doel: Overbelasting in mantelzorg voorkomen.**

In deze fase is preventie van overbelasting van belang, omdat als mantelzorgers vanaf het begin goed voor zichzelf zorgen houden zij de zorg langer vol. Op deze manier blijft er zo lang mogelijk "weerkaatst plezier" bestaan. Welzijn - en zorgorganisaties die vanuit dit principe werken en het aanbod afstemmen, boren de eigen kracht van de mensen aan. Een "spin in het web instrument" (m.n. de mantelscan<sup>1</sup>) met aanknopingspunten naar passend aanbod in een keten van zorg kan helpen om overbelasting te signaleren en voorkomen..

### **Bouwstenen voor fase 2:**

- a) Meting belasting en netwerk.
- b) Vervolg op de cursus over de ziekte door een training zoals "In evenwicht met jezelf" .  
en daarna bijvoorbeeld: Intervisiegroepen of Gespreksgroepen. Assertiviteitstrainingen.
- c) Eigen netwerk inschakelen:
  - zelf doen
  - netwerkcoach
  - eigenkrachtwijzer
- d) Adviezen over respijt ter voorkoming van compassiemoeheid:
  - [www.respijtwijzer.nl](http://www.respijtwijzer.nl)
  - respijt door vrijwilligers
  - zonodig geïndiceerde zorg

1) Mantelscan, te vinden op <http://www.movisie.nl/smartsite.dws?id=138945>

### **Fase 3. Overbelasting**

**Doel: Overbelasting reduceren, voorkomen ontspoorde mantelzorg**

#### **Bouwstenen voor fase 3:**

- a. Direct mantelscan uitvoeren
- b. Tijdelijk regie overnemen
- c. Melden in verwijsindex ouderen/volwassenen en registreren
- d. Coördinatie rol leggen bij steunpunten mantelzorg.
- e. Met compassie dwingend respijt aanbieden/opleggen door netwerk in te schakelen (familiebijeenkomst), vrijwilligers, professionele zorg.
- f. Voorrang bij training als: "In evenwicht met jezelf" als die nog niet gevolgd is en misschien dwingend aanraden.
- g. Respijt regelen (het liefst conform de regelingen voor Kinderopvang).

### **Fase 4. Ontspoorde Mantelzorg**

**Doel:** zorg bieden aan zowel de zorgvrager als de mantelzorg

#### **Bouwstenen voor fase 4:**

- a. Direct mantelscan uitvoeren
- b. Registreren als ontspoorde mantelzorg
- c. Regie overnemen, afspreken binnen zorgketen wie dat doet
- d. Oudere elders (tijdelijk) opnemen, liefst daar waar ook respijtzorg is.
- e. Met mantelzorg traject uitstippelen, "contract" laten tekenen, zonodig bemoeizorg.
- f. Indien situatie omkeerbaar is: terug naar traject 3: overbelasting.
- g. Indien situatie onomkeerbaar is: definitieve opname oudere elders, opvang mantelzorg behandelen als burn-out.

Samenstelling: Greet Kamminga

Centrum Maatschappelijke Ontwikkeling Flevoland

Neringpassage 107, 8224 JB Lelystad

Postbus 194, 8200 AD Lelystad

Tel.: 0320 244 259

[g.kamminga@cmo-flevoland.nl](mailto:g.kamminga@cmo-flevoland.nl)

[www.cmo-flevoland.nl](http://www.cmo-flevoland.nl)

## Toelichting Bouwstenen in Ketenzorg Mantelzorg Flevoland

### Inleiding en verantwoording

De vraag naar bouwstenen ketenzorg mantelzorg in Flevoland is ontstaan vanuit het thema Ontspoorde Mantelzorg.

Uitgangspunt is dat het systeem van de zorgvrager en de mantelzorger sterk met elkaar verweven zijn. De ontwikkelingslijn in de fasen van het zorgproces van de cliënt/zorgvrager en de mantelzorger lopen meestal synchroon. Als het niet goed gaat met de zorgvrager - gaat het niet goed met de mantelzorger.

Omgekeerd ook: als het niet goed gaat met de mantelzorger - problemen bij de zorgvrager.

Er wordt meer en meer beroep op de mantelzorger gedaan waardoor hij een steeds grotere druk ervaart. Er is al veel overbelasting, hetgeen kan leiden tot ontspoorde mantelzorg, in feite mishandeling uit onmacht. Overbelasting van mantelzorgers heeft grote gevolgen voor de cliënt/zorgvrager. De vraag is dus: "Hoe kan je overbelasting terugdringen?"

Daarvoor hebben we in Flevoland de Bouwstenen Mantelzorg ontworpen, in co-creatie met zorg- en welzijnsorganisaties, met formele en informele zorg.

Deze Bouwstenen Mantelzorg vormen een soort format dat toepasbaar is in alle ketenzorgen, verloop van trajecten rond ziektes etc. De basis die weergegeven is in de tekening kan ook als fundament van mantelzorgbeleid dienen.

In deze tijd waarin een steeds groter beroep op mantelzorgers wordt gedaan is concentratie op alleen de zorgvrager niet gewenst. Essentieel is de vraag hoe de zorgvrager én de mantelzorger in beeld gehouden kunnen worden. Deze bouwstenen in de verschillende fasen van het zorgproces geven aan gemeenten en zorgverzekeraars inzicht in welke interventies gedaan worden en door wie en geven zonodig aanknopingspunten voorerschikking.

### Werkwijze

De tekening: "Glijdende schaal Mantelzorg" geeft aan hoe het traject, waar zorgvragers en mantelzorgers in zitten, verloopt. De eerste tijd is er balans in de relatie tussen de zorgvrager en de mantelzorger, vaak "weerkaats plezier" genoemd (Tonkens & Hoijtink, 2008).

Als de zorg te zwaar wordt ontstaat er compassiemoehheid die over kan gaan in overbelasting, het systeem raakt in onbalans.

Als die overbelasting doorgaat kan de mantelzorger zelf patiënt worden, maar kan ook ontspoorde mantelzorg ontstaan. Het systeem raakt dan volledig uit evenwicht.

De fasen van mantelzorg en de bouwstenen die daarbij horen lopen in elkaar over. Bijvoorbeeld door de behoefte van mantelzorgers om na de cursus over de ziekte contact met elkaar te houden, volgen ze makkelijker gezamenlijk de training "In evenwicht met jezelf" en vervolgens intervisie, gespreksgroepen etc. De fasen zijn ook omkeerbaar: daar waar overbelasting of zelfs ontspoorde mantelzorg ontstaan is, is terugkeer naar "weerkatst plezier" door middel van interventies mogelijk.

In het format kan ieders aanbod benoemd worden per zorgketen, op wijk/ gemeente/regio-niveau, zodat duidelijk is welk aanbod er is en wat ontbreekt.

Aanpassing aan de situatie van de mantelzorger en de zorgvrager is vereist.

Centraal staat het instrument de mantelscan. Dit instrument geeft op eenvoudige wijze inzicht aan de mantelzorger en zorgvrager en ook aan de professional in wat de sterke en zwakke punten van het (zorg)netwerk zijn en welke belasting de mantelzorger ervaart. Aanknopingspunten voor ondersteuning van de betreffende situatie vloeien daaruit voort. De scan kan zowel door zorg- als welzijnsprofessionals uitgevoerd worden. De scan moet vanwege de helicopterview door een HBO-geschoolde kracht uitgevoerd worden die inzicht en kennis heeft in de sociale kaart. Uiteraard is een goede onderlinge afstemming van wezenlijk belang.